

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS
of the XIX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024
Астана**

УДК 001

ББК 72

G99

«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-07-5

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001

ББК 72

G99

ISBN 978-601-7697-07-5

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

Но в последнее время между США и Саудовской Аравии произошли разногласия. Это связано приходом Д. Байдена и его команды. Вывод американцев из Афганистана и война в Украине продемонстрировало, что США не могут гарантировать безопасность своих союзников. И чтобы не допустить войны Саудовская Аравия с 2020 г. вела тайные переговоры с Ираном при посредничестве ряд мусульманских стран и Китая. И в 2023 г. в Пекине стороны возобновили дипломатические отношения.

Список использованных источников

- 1 Юрченко В. П. Саудовская Аравия: Монархия и армия. /Ахмедов, В.М. Армия и власть на Ближнем Востоке: от авторитаризма к демократии. Сборник статей. - М. С – 140 – 152. 2002.
- 2 Ганиев Т., Задонский С., Карякин В. Военная мощь Исламской Республики Иран. Том I – М.: ИБВ, 2019, – С – 536.
- 3 Юрченко В.П. “Военная политика и военное строительство в странах Арабского Востока (конец XX – начало XXI века)”.
- 4 Полковник Н. Турчин. Вооруженные силы Саудовской Аравии. / журнал Зарубежное военное обозрение. - 2022. - №5. - С. 12-17.
- 5 Шарипов У.З. Персидский залив: Обострение политической и военной ситуации и международных отношений в конце XX — начале XXI вв. / Институт востоковедения РАН. М.: Издатель Воробьев А.В., 2010. С – 364.
- 6 Paul K. Kerr, Steven A. Hildreth. Iran – North Korea – Syria Ballistic Missie and Nuclear cooperation. – 10 p. February 26, 2016.
- 7 Norman Cigar. Saudi Arabia’s Strategic Rocket Force: The Silent Service. MES Monographs No. 6 September 2014. – 42 p.
- 8 Sarah Burkhard, Erica Wenig, David Albright, Andrea Stricker. Saudi Arabia’s Nuclear Ambitions and Proliferation Risks. March 30, 2017 – Rev.1 – p.40
- 9 Anthony H. Cordesman. Iran’s Rocket and Missile Forces and Strategic Options. October 7, 2014. – p. 220.
- 10 Yaseen Naseem, Sayyad Sadri. Saudi-Pak Defense Partnership: Past and Present. Sakarya University. November 2017. P. 44 – 65.
- 11 Willem van Kemenade. Iran’s Relation with China the West Cooperation and confrontation in Asia. November 2009. P.131

ӘОЖ 339.924

КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСЫ МЕН ТАЯУ ШЫҒЫС ЕЛДЕРІНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРЫНЫҢ ПРОБЛЕМАЛАРЫ ЖӘНЕ ДАМУ ПРЕСПЕКТИВАЛАРЫ

Ысқақ Әсел Бауыржанқызы

iskakova638@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ,

Халықаралық қатынастар факультетінің магистранты, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші - Г.Құрманғали

Оңтүстік Корея мен Таяу Шығыс арасындағы экономикалық қатынастар жылдар бойы айтарлықтай дамып, көп қырлы және өзара тиімді серіктестік құрды. Оңтүстік Кореяның Таяу Шығысқа экспорты автомобильдер мен электроникадан бастап, мұнай-химия өнімдері мен жабдықтарына дейінгі көптеген тауарларды қамтиды. Сонымен қатар, Таяу Шығыс Оңтүстік Корея импортының, әсіресе энергетика секторының маңызды нарығы ретінде қызмет етеді.

Оңтүстік Кореяның энергетикалық қажеттіліктерінің едәуір бөлігі Таяу Шығыстан импорт арқылы қанағаттандырылатындықтан, мұнай-газ саласындағы серіктестіктер Оңтүстік Кореяның экономикалық тұрақтылығын сақтауда шешуші рөл атқарды [1, 13].

Оңтүстік Корея компаниялары Таяу Шығыстағы өмірлік маңызды инфрақұрылымдық жобаларды салуға және дамытуға белсенді қатысады, әсіресе көлік, қала құрылысы және телекоммуникация сияқты салаларда.

Сонымен қатар, ақпараттық технологиялар, жаңартылатын энергия көздері және биотехнология сияқты әртүрлі дамып келе жатқан технологиялық секторлардағы серіктестіктердің арқасында Оңтүстік Корея мен Таяу Шығыс арасындағы технологиялар алмасуы айтарлықтай болды. Оңтүстік Кореяның осы салалардағы жетістіктері жалпы мәселелерді шешуде және инновацияларды ынталандыруда ынтымақтастық орнатуға мүмкіндік берді.

Екі аймақ арасындағы мәдени және білім алмасу экономикалық байланыстарды нығайтуда да маңызды рөл атқарды. Білім беру серіктестіктері, мәдени алмасулар және Таяу Шығыстағы Корей поп-мәдениетінің өсіп келе жатқан танымалдығы Оңтүстік Корея халқы мен Таяу Шығыс елдері арасындағы түсіністік көпірлерін құруға және ізгі ниетті нығайтуға ықпал етті.

Осы өркендеген қарым-қатынастардың ішінде геосаяси динамика, нарықтың құбылмалылығы және реттеудің күрделілігі сияқты мәселелер бар. Алайда Оңтүстік Корея мен Таяу Шығыс арасындағы өсу және одан әрі ынтымақтастық әлеуеті жоғары болып қала береді. Осы мәселелерді шеше отырып және осы серіктестіктің стратегиялық артықшылықтарын пайдалана отырып, екі аймақ тұрақты экономикалық өркендеу мен өзара дамудың пайдасын көреді.

Оңтүстік Кореяның құрылыс фирмалары Таяу Шығыста 1970 жылдардың басында орнықты. Оңтүстік Корея экономикасының дамуы және оның бизнес-конгломераттарының (чебольтардың) өсуі мемлекет қаржыландыратын мұнай өндіруші елдердің өршіл инфрақұрылымдық жобаларымен сәйкес келетін шетелдік нарықтар мен шетелдік жобаларды іздеуге түрткі болды. Мемлекеттік несиелер мен салықтық жеңілдіктермен қамтамасыз етілген корейлік компаниялар тұрғын үй, жолдар, порттар мен энергетикалық нысандар салу үшін көптеген келісімшарттарды жеңіп алды [2, 37].

1980 жылдардың ортасына қарай Бахрейнде, Сауд Арабиясында және Біріккен Араб Әмірліктерінде (БАӘ) жобаларды жүзеге асырудағы табысты тәжірибеге сүйене отырып, корей фирмалары Парсы шығанағы құрылыс нарығындағы негізгі күшке айналды. 2004 жылы Samsung корпорациясы Дубайдың әйгілі Бурдж Халифа мұнарасын салуға негізгі келісімшарт алды. Екі жылдан кейін Hyundai Heavy Industries (HHI) Абу-Дабидегі Умм Шайф мұнай кен орнында өндірісті ұлғайту үшін жобалау, сатып алу және құрылыс (EPC) келісімшартымен энергетикалық қызметтер мен құрылыстың пайдалы секторына кірді [3].

2009-2013 жылдар аралығында корейлік компаниялар қатысқан жеке корей мердігерлері немесе консорциумдары Парсы шығанағы ынтымақтастық кеңесінің (GCC) нарығындағы энергетика саласындағы ең ірі 10 EPC келісімшарттарының жетеуін алды. 2009 жылы осы аласапыран әрекеттің ортасында Korea Electric Power Corporation (KEPCO) басқаратын Оңтүстік Корея консорциумы Абу-Дабидегі Аль-Дафра ауданындағы Барахта Төрт ядролық реактор салу және пайдалану туралы маңызды келісім жасады. Жалпы, корей компаниялары Сауд Арабиясында, Иракта және басқа Парсы шығанағы елдерінде көптеген жаңа жобаларды жүзеге асыра отырып, 2011 жылы аймақты шарпыған «Араб көктемі» көтерілістерінен аман қалды [4].

Президент Пак Кын Хе (2013-2017) Таяу Шығыста өзінен бұрынғылар сияқты тікелей тәжірибесі болмаса да, Парсы шығанағы елдерінің нарықтарына шығуға және сол арқылы Корея экономикасын ұзаққа созылған құлдыраудан шығаруға көмектесуге көп күш жұмсады. 2015 жылдың наурыз айында сауда-саттықты насихаттау жөніндегі кездесуде сөйлеген сөзінде ол аймақты «экономиканы жандандыру туралы дұғамызға жауап» деп атады. Корейлік ШОБ сол

айда Кувейтке, Сауд Арабиясына, БАӘ мен Катарға сапары кезінде ұйымдастырылған кездесулердің нәтижесінде экспорттық келісімшарттар бойынша 55,66 миллион доллар ұтып алды. Бұл кезең сонымен қатар жаңартылатын энергия көздері, Денсаулық сақтау қызметтері және ақпараттық технологиялар секторларындағы іскерлік қатынастарды кеңейтуге бағытталған күш-жігермен ерекшеленді [5].

Қызметке кіріскенінен бері экс президент Мун Чжэ Ин Төртінші өнеркәсіптік революцияның әлеуетін ашу құралы ретінде жаңа буын технологияларына инвестиция салды және шағын және орта бизнес пен стартаптарды қолдауды жақтаған еді. Мунның 2018 жылғы наурызда Вьетнамдағы кездесуден кейін БАӘ-ге сапары оның президент ретіндегі алғашқы шетелдік сапары болды. Жергілікті фирмалардың аймақтағы әуежайларды және интеллектуалды көлік жүйелерін дамыту бойынша келісімшарттар алу жөніндегі күш-жігерін қолдауға ұмтылып, Мун және оның командасы ынтымақтастықты кеңейтуге және жасанды интеллектке, ғарыштық дамуға ішкі инвестицияларға ықпал етуге тырысты [6].

Мунның сапары кезінде БАӘ мен Корея арасындағы стратегиялық қатынастар «арнайы стратегиялық серіктестік» деңгейіне көтерілді. Екіжақты қатынастардың экономикалық өлшемі тұрғысынан бұл өсу оның символдық сипатына байланысты маңызды болды, өйткені ол берген нақты нәтижелерге байланысты: корей шенеуніктері мен ықпалды экономикалық субъектілері Өмірліктерді нарық ретінде де, қақпа немесе модель ретінде де қарастыра бастады. Олардың әсерін аймақта және одан тыс жерлерде кеңейтуге болады.

Мунның әкімшілігі Сауд Арабиясы Корольдігімен (KSA) экономикалық ынтымақтастықты құру бойынша параллель науқан жүргізді, оны Сауд-Кореяның «Vision 2030» комитеті басқарады, ол бес негізгі секторға бағытталған жұмыс топтарынан тұрады: энергетика және өндіріс, интеллектуалды инфрақұрылым және цифрландыру, әлеуетті арттыру, денсаулық сақтау және өмір туралы ғылымдар, ШОБ және инвестициялар. Korea Electric Power Company Мемлекеттік энергетикалық компаниясы өзінің шетелде қатысуын кеңейтуге бел буып, Сауд Арабиясындағы маркетингтік күш-жігерді күшейтті және Корольдіктің алғашқы ядролық жобасына қатысушылардың қысқаша тізімін жасады [7].

Оңтүстік Кореяның Таяу Шығыстағы сауда саясаты экономикалық даму мен әртараптандырудағы өзара мүдделермен анықталды. Дипломатиялық қатынастар орнағаннан бері Оңтүстік Корея мен Таяу Шығыс елдері екіжақты сауда келісімдерін нығайту үшін жұмыс істеді.

Мұнай мен газ ресурстарына бай Таяу Шығыс Оңтүстік Кореяның энергетикалық қауіпсіздік стратегиясында шешуші рөл атқарады. Керісінше, Оңтүстік Кореяның электроника, автомобильдер мен құрылыс қызметтерін экспорттауы оның аймақпен экономикалық өзара әрекеттесуіне түрткі болды. Соңғы жылдары Оңтүстік Корея АСЕАН мен Үндістанмен байланысын тереңдетуге бағытталған «жаңа Оңтүстік саясатын» жүргізді, бұл оның Таяу Шығыс сауда бастамаларын жиі толықтырды. Бұл саясат Азияның кең нарықтарына шығуды көздейтін Таяу Шығыс компанияларының қақпасы бола алды. Еркін сауда туралы келісімдерге (SST) ұмтылу Оңтүстік Кореяның Таяу Шығыс экономикаларымен сауданы нарықтандырудағы белсенді ұстанымын көрсетті. Еркін сауда туралы келісімдер тарифтерді төмендетуге және трансшекаралық сауда үшін неғұрлым қолайлы жағдайлар жасауға бағытталған [8].

2007 жылы басталған Корея мен Парсы шығанағы ынтымақтастық кеңесі (GCC) арасындағы еркін сауда келіссөздері (FTA) маңызды кезең болды. Осы еркін сауда келісімін жасау сауда көлемін және экономикалық ынтымақтастықты едәуір арттырады деп күтілген болатын. Соңғы еркін сауда келісімі 2023 жылы 28 желтоқсанда қол қойылды [9].

Сонымен қатар, атом энергетикасы, ақпараттық технологияларын қоса алғанда, жоғары технологиялар секторларындағы ынтымақтастыққа бет бұру байқалады. Бұл секторлар Оңтүстік Корея мен Таяу Шығыс арасындағы жаңа, білімге негізделген экономикалық ынтымақтастықтың авангарды болып табылады.

Оңтүстік Кореяның Біріккен Араб Әмірліктерімен (БАӘ), Иранмен және Парсы шығанағы елдерімен қарым-қатынасы оның экономикасына айтарлықтай әсер етеді. БАӘ Оңтүстік Кореяның Парсы шығанағындағы ең маңызды серіктесі болып табылады, әсіресе энергетикалық қауіпсіздік пен инфрақұрылымдық жобалар контекстінде, бұл Оңтүстік Кореяның энергетикалық импортты тұрақтандыруға және оның құрылыс индустриясын ынталандыруға көмектеседі.

Энергетикалық ресурстардың үлкен қоры шоғырланған Парсы шығанағы елдерімен экономикалық байланыстар құру, мұнай мен газ импортына қатты тәуелді Оңтүстік Кореяның экономикасы үшін өте маңызды. Оңтүстік Кореяның құрылыс компаниялары Парсы шығанағы елдерінде инфрақұрылымдық жобаларға көптеген келісімшарттар құрылды, бұл экономикалық өсуді одан әрі нығайтты.

GCC елдері Кореяның Таяу Шығыстағы негізгі сауда серіктестері болып табылады. Кореядан GCC елдеріне экспорт 2013 жылы 17,8 миллиард долларға жетті, бұл ел экспортының 3,2 пайызын құрайды. Парсы шығанағы елдеріне экспорттың жартысы Сауд Арабиясында, ал үштен бірі Біріккен Араб Әмірліктерінде (БАӘ) болды. Негізгі экспорттық тауарлар - автомобильдер, болат бұйымдары, машина жасау және электроника [10].

Кореяның Парсы шығанағы елдерінен импорты 2013 жылы 105,8 миллиард долларға бағаланды, бұл жалпы импорттың бестен бір бөлігі. Сауда теңгерімсіздігінің себебі - Корея Парсы шығанағы елдерінен мұнай мен газдың үлкен көлемін импорттайды. Шынында да, 2013 жылы Парсы шығанағы елдері Кореяның шикі мұнай импортының 71,2 пайызын және оның табиғи газ импортының 52,4 пайызын қамтамасыз етті. Атап айтқанда, Сауд Арабиясы Кореяның Парсы шығанағы елдерінен барлық мұнай импортының 46,8 пайызын және 33,3 пайызын құрады. GCC елдерінің мұнайға тәуелділігі де, мұнай бағасының өсуі де Кореяның сауда тапшылығының 2003 жылғы 19,5 миллиард доллардан 2013 жылы 88 миллиард долларға дейін өсуіне әкелді. GCC елдері үшін Корея 2012 жылы олардың экспортының үшінші ірі импорттаушысы болды. Басқаша айтқанда, олардың корей энергетикалық нарығына тәуелділігі де өсті [10].

Оңтүстік Корея мен GCC арасындағы екіжақты сауданың тағы бір ерекшелігі - салааралық саудаға шамадан тыс тәуелділік. Мұндай сауда құрылымы түсінікті, өйткені GCC елдерінде өндіріс секторлары аз дамыған, ал Кореяда мұнай немесе газ қоры жоқ, сондықтан екі тарап та бір-біріне тауар жеткізуі керек. Алайда, бұл мүмкіндік екі сауда серіктесі арасындағы экономикалық ынтымақтастықты одан әрі тереңдетуге кедергі келтіруі мүмкін.

Таяу Шығыстағы корейлік ЕРС жобалары Сауд Арабиясында 1973 жылы басталды. 1970-2013 жылдар аралығында корейлік компаниялардың ЕРС келісімшарттарының жиынтық құны 252,7 миллиард долларды құрады, бұл әлемдегі корейлік компаниялар жасаған барлық ЕРС келісімшарттарының 41,4 пайызын құрайды. 1975 жылдан 1979 жылға дейін GCC елдеріндегі корей ЕРС келісімшарттарының үлесі 80 пайыздан асты. 1989 жылдан 1999 жылға дейін бұл үлес 20 пайыздан азға дейін төмендегенімен, 2000 жылдардың ортасынан бастап ол 60,6 пайызға өсіп, 2010 жылы 43,3 миллиард долларға жетті. Бұл ауытқулар Корея мен SSAGPS арасындағы экономикалық қатынастар мұнайдың тұрақсыз бағасына байланысты өзгерді деген бұрын айтылған тезисті көрсетеді [10].

Сонымен қатар, аймақтағы ЕРС нарығы бәсекеге қабілетті болды, оған қытайлық және түрік бәсекелестері, сондай-ақ жергілікті компаниялар белсенді қатыса бастады. Парсы шығанағы үкіметтері «Араб көктемінен» кейін шамадан тыс шығындардан туындаған қаржылық ауыртпалықты өтеу үшін мердігерлерден қаржыландыру сұрай бастады. Бұл жағдайдан корейлік мердігерлер ЕРС жобаларының төмен кірістілігінен зардап шекті.

Корея мен GCC арасындағы экономикалық қатынастар сауда мен ЕРС нарығына бағытталғандықтан, екі жақтан да тікелей шетелдік инвестициялар баяу болды. 1970-2013 жылдар аралығында Кореяның Парсы шығанағы елдеріне салған жеке инвестицияларының жалпы көлемі 2,3 миллиард долларды құрады, бұл корей компанияларының Парсы шығанағы елдеріне салған жеке инвестицияларының 0,95 пайызын ғана құрайды. GCC елдері арасында БАӘ корей

инвестицияларының ең көп үлесін алды, бұл жалпы жиынтық құнның 39,3 пайызын құрайды. Сауд Арабиясы корей инвестицияларының екінші бағыты болды, сол кезеңде 30,3 пайызды құрады [6].

БАӘ мүшесі болып табылатын алты Таяу Шығыс елдерінің саяси және экономикалық альянсы Парсы шығанағы ынтымақтастық кеңесі (GCC) Оңтүстік Кореямен еркін сауда туралы келісім жасасу туралы келіссөздер жүргізіп, тығыз экономикалық байланыстар мен оның қорытындысынан кейін сауда көлемінің ұлғаюы туралы сигнал береді.

Оңтүстік Корея мен осы Парсы шығанағы елдері арасындағы Туризм мен мәдени алмасулар соңғы жылдары кеңейіп, корей экономикасының қызмет көрсету секторын ұлғайтты және әртүрлі табыс көзін қамтамасыз етті. Технологияларды беру және бірлескен кәсіпорындар, әсіресе БАӘ-нің атом энергетикасы секторында, Оңтүстік Кореяның шетелдегі озық технологиялар секторларындағы экономикалық қатысуындағы айтарлықтай алдыға шығуды білдіреді [11].

Сонымен қатар, көптеген корей эмигранттары Парсы шығанағында жұмыс істейтін және Парсы шығанағы азаматтары Кореяда білім алып, жұмыс істейтін еңбек биржалары экономикалық өсу мен мәдени түсіністікке ықпал етеді. Парсы шығанағы аймағындағы өзгермелі динамика, соның ішінде БАӘ-нің мұнай емес секторларға көбірек назар аударуы Оңтүстік Кореяны дәстүрлі энергетика секторынан тыс және денсаулық сақтау, білім беру және ақпараттық технологиялар сияқты салалардағы ынтымақтастықты әртараптандыруға итермелейді [12].

Корея мен GCC-тің сауда және ЕРС нарығындағы экономикалық қызметі тәуекелдермен, соның ішінде мұнай бағасының ауытқуымен, салааралық сауда құрылымымен және төмен кірістілікпен байланысты болғандықтан, екіжақты экономикалық ынтымақтастықты әртараптандыруға көп күш салу керек. Әртараптандыру осы тәуекелдерді азайтуға және сол арқылы экономикалық байланыстарды нығайтуға мүмкіндік береді.

Біріншіден, Корея мен GCC арасындағы өнеркәсіптік ынтымақтастық экономиканы әртараптандыру жөніндегі GCC саясатына сәйкес кеңейтілуі тиіс. Мысалы, көмірсутек ресурстарының шектеулілігін ескере отырып, GCC елдері мұнай-газ өндіруден мұнай химиясы, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ), логистика, туризм және (Исламдық) қаржыны қоса алғанда, қосылған құны жоғары өндіріс пен қызметтерге ауыса отырып, өздерінің өнеркәсіптік құрылымын әртараптандыру саясатын жүргізеді. Сонымен қатар, өнеркәсіпті әртараптандыру көп электр энергиясын қажет ететіндіктен, GCC елдерінің үкіметтері күн сәулесі, жел және геотермалдық жылу сияқты табиғи ресурстардан алынатын жаңартылатын энергия көздерін дамыту бойынша шаралар қабылдауда.

Сонымен қатар, жастар арасындағы жұмыссыздық пен аймақтағы саяси толқулар соңғы уақытта қоғамдық денсаулық сақтау, білім беру және тұрғын үй құрылысына инвестицияларды жеделдетті. Олардың ішінде денсаулық сақтау саласы Корея мен Сауд Арабиясы, сондай-ақ Корея мен БАӘ арасындағы өнеркәсіптік ынтымақтастықтың ірі жобаларының біріне айналуға. Мемлекеттік ауруханаларды бірлесіп басқару және медициналық туризм екіжақты өнеркәсіптік ынтымақтастықты тереңдете алатын жобалардың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Сонымен қатар, АКТ-ны ауруханаларды басқару жүйесінде қолдануға болады, бұл акт және денсаулық сақтау секторлары арасындағы ынтымақтастық пен синергияны тудырады.

Екіншіден, экономикалық серіктестіктің осы жаңа моделінде шағын және орта кәсіпорындардың (ШОБ) ролін арттыру керек. Ірі корейлік құрылыс компаниялары 1970 жылдардан бастап GCC-те іскерлік мүмкіндіктерді қамтамасыз етудің негізгі қатысушылары болды, ал ШОБ олар үшін қосалқы мердігер ретінде жұмыс істеді. GCC-дегі өнеркәсіптік әртараптандыру тенденциясын ескере отырып, денсаулық сақтау, білім беру және АКТ сияқты секторлар ірі компанияларға емес, корейлік ШОБ технологиялары мен тәжірибелеріне сүйене отырып одан әрі дами алады. Осылайша, екіжақты ынтымақтастықты дамыту үшін корейлік ШОБ пен GCC елдерінің компаниялары арасында бірлескен кәсіпорындар құруды ынталандыру

кажет. Мұндай саясат білім мен технологиялардың берілуіне ықпал етіп, корейлік ШОБ-қа GCC елдерінің тәуелсіз әл-ауқат қорлары мен даму қорларының қаржылық қолдауын пайдалануға мүмкіндік береді [2].

Бірлескен кәсіпорындар мемлекеттік серіктестік нысандарын ауыстыру арқылы жеке сектордың рөлін арттыра алады. Басқаша айтқанда, оларды жекешелендіру және аймаққа тікелей шетелдік инвестицияларды ынталандыру сияқты экономикалық саясатқа сәйкес ілгерілетуге болады. Бірлескен кәсіпорындар өз өнімдерін көршілес Таяу Шығыс, Африка және Еуропа елдеріне экспорттай алады және басқа аймақтарда өндірістік қуатын кеңейте алады. Осылайша, Кореяның жеке компаниялары мен GCC арасындағы экономикалық серіктестік үкіметтің басшылығымен серіктестіктен аман қалуы мүмкін.

Үшіншіден, салалық білім мен технологиямен алмасуды ынталандыру, сондай-ақ әртүрлі мәдениеттер арасындағы өзара түсіністікті жақсарту үшін кәсіпқойлармен алмасуды кеңейту керек. Өндірістік сектордағы және қызмет көрсету саласындағы оқу орталықтары сарапшылар мен тағылымдамадан өтушілермен алмасуда маңызды рөл атқара алады және жастарға сұранысқа ие дағдыларды дамытуға көмектеседі. Мұндай қызмет GCC елдерінде созылмалы жұмыссыздықты азайтудың тиімді әдісі бола алады, өйткені лайықты жұмыс орындарын құру үшін білікті жұмыс күші қажет.

Оңтүстік Кореяның соңғы үш жылда Парсы шығанағы елдерінен ЕРС тапсырыстарының саны, ең алдымен, мұнай бағасының төмендеуіне және саяси белгісіздікке байланысты күрт төмендеді. АҚШ-тың Иранға қарсы санкцияларын қалпына келтіру корей компанияларының күшін жоюға немесе ондағы пайдалы жобалармен жұмысты тоқтата тұруға және екі жақты мұнай емес сауда-саттықтың айтарлықтай төмендеуіне әкелді. Кореялық мұнай өңдеу компаниялары мұнайдың баламалы жеткізілімін қамтамасыз ету үшін Американдық Eagle Ford, австралиялық Wheatstone және CPC Blend қазақстандық конденсатын сатып алған болатын [40].

Қорытындылай келе, Корея Республикасының экономикасының дамуы Таяу Шығыспен тығыз байланысты. Оңтүстік Корея мен Таяу Шығыс арасындағы экономикалық қатынастар сауда желілерімен, стратегиялық инвестициялармен, технологиялық серіктестіктермен және мәдени алмасулармен сипатталады. Бұл элементтер екі аймақтың экономикалық ландшафтын қалыптастыратын динамикалық және дамып келе жатқан қатынастардың негізін құрайды, әрі қарай өсу мен ынтымақтастықтың кең перспективаларын ұсынады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Кореяның халықаралық сауда қауымдастығы. Кореяның Сауда саясаты. 2020, 13-б.
2. See Ui-Sup Shim, South Korean Workers and the Middle East Construction Boom in the 1970s // Journal of Contemporary Korean Studies 2, 1 (June 2015): p 56.
3. Perry Williams, South Korean firms taking work in the Middle East // Middle East Economic Digest (MEED), June 26, 2009.
4. S. Korean builders become top foreign players in Saudi Arabia Korea Herald, March 8, 2012; Hyundai Engineering wins US\$1.5 bln Saudi alumina refinery order Yonhap News Agency, March 12, 2012, <https://en.yna.co.kr/view/AEN20120312007600320>
5. South Korean firms nab refinery project in Iraq, Oil and Gas // February 4, 2014, <https://www.oilandgasmiddleeast.com/article-11956-south-korean-firms-nab-refinery-project-in-iraq>
6. Sarah Diaa, Now is the time to invest in South Korea, Moon Jae-in says // Gulf News, March 27, 2018.
7. Shoshana Kedem, Saudi Arabia and South Korea announce new business alliance // Arabianbusiness.com, November 2, 2017, <https://www.arabianbusiness.com/politics-economics/382602-saudi-arabia-south-korea-announce-new-business-alliance>
8. Jung, M., Энергетикалық серіктестіктер және Корея экономикасы», Корея энергетикалық Экономика институты, 2017, 20 б.

9. Lee, C. Корея-Таяу Шығыс қатынастарындағы энергетика және технологиялар, Таяу Шығыс зерттеулері, 2021, 57 (2), 304 б.
10. Alon Levkowitz, Korea and the Middle East Turmoil: A Reassessment of South Korea–Middle East Relations // The Korean Journal of Defense Analysis, June 2012, No. 2, p. 238.
11. Jung, M., Энергетикалық серіктестіктер және Корея экономикасы, Корея энергетикалық Экономика институты, 2017, 20 б.
12. Park, N. Әртараптандыру және дипломатия: Оңтүстік Кореяның Парсы шығанағындағы экономикалық бастамалары, Journal of International Commerce and Economics, 2021, 15 б.

ПОДСЕКЦИЯ 5.4 ТЮРКСКИЙ МИР: ИСТОКИ И СОВРЕМЕННОСТЬ

УДК 72.315

ИСТОРИЯ САХА (ЯКУТСКОГО) АЛФАВИТА, ОСНОВАННОГО НА ЛАТИНСКОЙ И КИРИЛЛИЧЕСКОЙ ГРАФИКАХ

Амангелдіқызы Әлия

магистрант факультета международных отношений
ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Научный руководитель – Ж.К. Айдарбекова

Российская империя проводила политику русификации в отношении народов, входивших в ее состав. Для этого нужно было знать язык этих народов [1, 7]. Так возникла необходимость в разработке алфавита Саха.

В 1919 году в г. Иркутске православным деятелем Г. Паповым был разработан якутский алфавит. Г. Папов составил алфавит на кириллической графике, опираясь на русский алфавит. Текст, написанный этим алфавитом, был искажен, звуковая система языка Саха не была учтена в этом алфавите. Алфавит, не подходящий под фонетическую систему языка, был развит О.Н. Бетлингом. В 1851 году он на немецком языке издал книгу «О языке якутов». Бетлинг не владел ни Саха, ни другими тюркскими языками. Он являлся известным исследователем языка санскрит [2, 41]. Саха использовали латинский алфавит с 1924 по 1939 год и кириллицу с 1939 года [3, 9]. У Саха до начала XIX века не было литературного языка и, следовательно, не было алфавита. Алфавит Бетлингга пытались улучшить Е. К. Пекарский в 1899 г. и В. Радлов в 1908 г. Позже, в 1924 году, к существующему алфавиту были добавлены заглавные буквы и знаки препинания. В 1939 году были добавлены буквы современного алфавита «*ҕ, Нҕ, Өө, Ыһ, Уу*». Алфавит Саха, составленный Бетлингом, был на основе русского алфавита. В нем было 29 букв. Чтобы обозначить долгие гласные, буква писалась дважды. Один из недостатков алфавита Бетлингга было то, что для обозначения мягкой «*Л*» использовалась отдельная буква. До 1917 года мы можем видеть алфавиты Н. К. Катанова (1897), С.В. Ястремского (1900 г.), Э.К. Пекарского (1907 г.), В. Ионова (1907 г.). Однако эти алфавиты мало отличаются от алфавита О. Н. Бетлингга. 13-томный «Словарь якутского языка» (1907–1930) написан алфавитом, составленным Э.К. Пекарским. В 1953 году в Якутске была создана комиссия по переводу православных религиозных книг на язык Саха. Во главе был Д. Хитров, знающий язык Саха. Для перевода Д. Хитрову пришлось разработать специальный алфавит. Как и Бетлингг, он взял за основу русский алфавит и адаптировал буквы под якутские звуки. Его алфавит имеет 29 букв, одним из недостатков этого алфавита было то, что одна и та же буква обозначает две фонемы. В 1858 году в Москве с этим алфавитом была издана «Грамматика якутского языка».